

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

РИЗИКИ І ПРИЧИНИ ОСЛАБЛЕННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУРЦЕНОЗІВ НА ЕТАПІ СТВОРЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УНЕМОЖЛИВЛЕННЯ

В.М. Маурер, А.П. Пінчук,

кандидати сільськогосподарських наук,

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ, Україна*

Погіршення стану довкілля в умовах антропоцену, з урахуванням його значення для існування людства, є однією з найбільш гострих проблем сучасності. Безпосереднє відношення до нього має і деградація лісів внаслідок масового всихання лісових культурценозів. Їх ослаблення та відмирання зумовлене руйнуванням взаємозв'язків між компонентами біоценозів у результаті антропогенної трансформації в процесі ведення лісового господарства. Не рідко, воно є наслідком помилок, допущених під час створення лісів в останні 80 років.

На тлі глобальних змін клімату, чинниками ослаблення можуть бути і лісівничі заходи, які не відповідають природі розвитку лісового біогеоценозу, через переважання в їх цілях економічних і технологічних пріоритетів. У цьому контексті особливо суттєвим є вплив робіт з відтворення лісів, які визначають і модифікують склад, структуру і форму лісових насаджень, впливають на їх системні зв'язки та функціональні властивості. Тому очевидно, що унеможливити ослаблення дерев і масове відмирання насаджень можливо за умови застосування прийомів, в основі яких пріоритети лісу та, які наближають процес відтворення лісів до природного генезису корінних біогеоценозів.

Встановлено, що першими, деградують культурценози ослаблені ще на етапі їх створення. Тому особливо важливим є виявлення причин ослаблення деревостанів. Це дозволить визначити шляхи унеможливлення масового всихання насаджень.

Аналіз показав, що чинниками ризику та причинами ослаблення лісових культурценозів на етапі їх створення найчастіше є:

- орієнтація при відтворенні лісів на головний вид, а не на склад і форму корінних деревостанів відповідного типу лісу;

- ігнорування посіву насіння при створенні культур як способу, який притаманний природному лісовідновленню більшості лісоутворюючих видів;

- використання для лісовідновлення географічно і типологічно нерайонованого садивного матеріалу (насіння, сіянців);

- застосування прийомів для закладання лісових культур, пріоритетом яких є не природа лісу, а економіка (борозни, садіння сіянців у підзолистий горизонт);

- використання сіянців з травмованою кореневою системою і порушеною коренелистовою кореляцією;

- не дотримання правил садіння (загинання, сплющення коренів при затисканні їх мечом Колесова і т.і.);

- не забезпечення доміантної ролі головних видів на початкових етапах розвитку насаджень та перегушеність монокультур у процесі їх вирощування.

Запобігти ослабленню дерев, а також підвищити стійкість і адаптивність майбутніх лісів до умов антропоцену можливо за рахунок:

- збільшення частки насінневого природного поновлення у загальних обсягах відтворення лісів, передусім, на ділянках з високим лісівничим потенціалом;

- використання насіння, зібраного з природних насаджень південних кліматипів або сухіших типів лісу для вирощування сіянців і посіву культур;

- збільшення частки культур, створених посівом у загальних обсягах штучного відтворення лісів;

- науково-обґрунтоване збільшення частки культур, закладених сіянцями із закритою кореневою системою (особливо в жорстких умовах);

- використання осінніх термінів садіння культур, передусім у Степу і на півдні Лісостепу;

- забезпечення пріоритетів лісу упродовж усього циклу вирощування лісових насаджень, починаючи від рубки лісу.

Ефективна реалізація вказаних заходів, в умовах антропоцену і, зумовленої ним масштабної трансформації біоресурсів планети, неможлива без постійного моніторингу стану лісових насаджень, своєчасного виявлення порушень природних процесів саморегуляції, властивих лісовим екосистемам і своєчасного проведення робіт з оздоровлення ослаблених і всихаючих лісових культурценозів.